

Mateusz Kamionka*

Krokvos Edukacinės komisijos pedagoginis universitetas, Lenkija

Jaunosios kartos patriotizmas Ukrainoje hibridinio karo laikotarpiu**

Po Euromaidano (2013 m.) ir karo Rytų Ukrainoje (2014 m.) šios šalies jaunimas atsidūrė naujoje situacijoje – turi gyventi hibridinio karo laikotarpiu. Straipsnyje analizuojama jaunosios kartos situacija Ukrainoje, gyvenant šio naujo karo sąlygomis. Autorius taip pat bando atsakyti į klausimą, ar jaunuoliai jaučiasi patriotais, vertindamas jų norą ginti gimtinę, vykstant hibridiniam karui. Rezultatai rodo pirmąją jaunuolių patirtį, atsidūrus neįprastoje situacijoje. Atsidūrę naujoje realybėje, jie turi gerai suvokti patriotizmą. Patriotizmo pagrindą sudaro pagrindiniai motyvai, susiję su pareigos savo šaliai jausmu ir vienybės siekiu kartais visiškai skirtingose šalies dalyse. Straipsnis atskleidė, kad jaunosios kartos patriotizmas ne tik vis dar egzistuoja, bet ir sudaro pagrindą, formuosiantį būsimas kartas.

Įvadas

Ukraina – viena pirmųjų didžiųjų naujo tipo hibridinio karo aukų. Dėl to valstybė prarado didelę savo teritorijos dalį (Krymą ir Donbasą). Be to, ši situacija paveikė jaunuolius, kuriems dabar sunkiau pradėti savo, kaip suaugusių žmonių, gyvenimą. Atliktame tyrime dalyvavo reprezentatyvi studentų grupė (užpildytos 1043 apklausos anketos) iš visų šalies regionų (išskyrus okupuotą teritoriją). Dauguma apklausoje dalyvavusių studentų yra 17, 18 ir 19 metų. Šie studentai buvo maždaug 14-16 metų tuo metu, kai prasidėjo ginkluotas konfliktas Rytuose ir buvo aneksuotas Krymo pusiasalis. Taigi, respondentai užaugo nuolatinių konfliktų ir ginkluotų kovų (su vadinamųjų Donecko Liaudies Respublikos ir Luhansko Liaudies Respublikos kovotojais) situacijoje bei veikiami tiek išorinės, tiek vidaus propagandos (skirtos piliečių patriotinių jausmų kurstyimui). Jų tėvai, broliai ir seserys ar vyresni draugai galėjo kovoti

* *Dr. Mateusz Kamionka* – Krokvos Edukacinės komisijos pedagoginio universiteto Politikos ir administracinių mokslų instituto asistentas. Adresas korespondencijai: ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, Poland, tel. +48 12 662 64 46; el. p. mateusz.kamionka@up.krakow.pl

** Šiame straipsnyje autorius naudojo duomenis, kurie buvo gauti vykdant Lenkijos nacionalinio mokslo centro finansuojamą projektą (sutartis Nr. 2016/23/D/HS5/00902). Straipsnio autorius buvo projekto vadovas.

fronte (būti sužaloti arba žuvo), taip pat tarnauti kaip savanoriai¹. Kartu derėtų pabrėžti, kad Ukrainos gyventojų gyvenimo lygis labai smuko, o tai taip pat turėjo įtakos jaunuolių gyvenimui. Per penkerius konflikto metus Donecko ir Luhansko ekonomika susitraukė perpus. Visa šalis prarado daugiau nei 15 procentų BVP². Straipsnyje siekiama parodyti ypatingą jaunuolių patriotizmo specifiką, susiformavusią hibridinio konflikto laikotarpiu, kuri gali radikaliai skirtis nuo situacijos, pvz., kaimyninėje Lenkijoje, kur tokia problema neegzistuoja. Be to, straipsnyje paaiškinama teorinė patriotizmo ir hibridinio karo koncepcijos dalis, kad skaitytos susidarytų detalų dabartinės Ukrainos problemos vaizdą.

1. Patriotizmas ir hibridinis karas. Literatūros apžvalga

Daugelyje šalių, kurių tautos istoriškai susiformavusios, patriotizmas yra esminis požiūris, iš esmės veikiantis nacionalinių bendruomenių funkcionavimą. Kembridžo žodyne „patriotizmas“ apibrėžiamas kaip „meilės savo šaliai jausmas, kuris yra stipresnis už meilę kitoms [šalims], ir didžiavimasis ja“, o „patriotas“ – kaip „asmuo, kuris myli šalį ir kovos už ją, jei to prireiktų“³. Šiais laikais į šį apibrėžimą žvelgiama kur kas platesniame kontekste⁴. Lenkų žodynų autorius Vladislavas Kopalinskis pateikia platesnį apibrėžimą. Mokslininkas apibūdina patriotizmą kaip „meilę tėvynei, savo tautai, kartu su noru aukotis dėl jos, pripažįstant kitų tautų teises ir jas gerbiant“⁵. Kitame patriotizmo apibrėžime teigiama, kad patriotizmas yra „socialinis – politinis požiūris ir elgesys, išreiškiantis prisirišimą prie savo bendruomenės, atsidavimą jai, kartu gerbiant kitas bendruomenes. Tai taip pat yra specifinė solidarumo su bendruomene forma, įgyvendinama laikantis jos nustatytų teisinių principų ir normų, įskaitant vadinamuosius pilietinius įsipareigojimus“⁶. Nuodugniai išanalizavus literatūrą, sunku nesusidaryti įspūdžio, kad yra dvi patriotizmo suvokimo perspektyvos. Patriotizmas gali būti subjektyvus, kai apibrėžiamas kaip požiūris į tėvynę visu-
ma. Šiuo atveju svarbiausi yra kolektyviniai asmens tikslai ir jie yra svarbesni nei

¹ Konflikto pradžioje savanorystė Ukrainos kariuomenėje buvo labai paplitęs reiškinys.

² Trusiewicz I. (2019, June 1), „How much does Ukraine's economy lose in the war?“, *Rzeczpospolita*, <https://www.rp.pl/Gospodarka/306019988-Ile-na-wojnie-traci-gospodarka-Ukrainy.html>, accessed 11. 10. 2020.

³ Patriotism (n.d.), In *Cambridge dictionary*, www.dictionary.cambridge.org/dictionary/english/, accessed 11. 10. 2020.

⁴ Chmielewski J. (2006), „A modern variety of patriotism“, *Edukacja i Dialog*, no. 4 (177/2006).

⁵ Kopaliński W. (2007), *Dictionary of foreign words and phrases with almanac II*. Warsaw, Poland: Rytm Oficyna Wydawnicza, p. 62.

⁶ Chodubski A. (2002), „An individual, a nation, a state“ in B. Szmulik, M. Żmigrodzki (Ed.), *Introduction to the science of the state and politics*, Lublin, Poland:UMCS, p. 159.

asmens (pvz., piliečio) poreikiai. Jis yra susijęs su emocijomis ir dažnai su regionu ar šalimi, iš kurios asmuo yra kilęs. Pagal šią koncepciją, asmuo yra labiau susijęs su kolektyvu nei su vietoje, kur jie kartu gyvena, ar kalba, kuria jie kalba. Individams būdingos bendros jų tautos vertybės, pasiekimai, savybės ar nuopelnai. Jis apima bendrą istoriją, panašų išpūdžių perteikimo ir patirčių išraiškos arba įvykių ir būdingų apeigų vertinimo būdą⁷.

Antroji teorija, kuri dažnai taikoma apibrėžimuose, yra pilietinių įsipareigojimų vykdymo tvirtumas, t. y. gyvenimas kolektyve pagal nacionalinės bendruomenės sukurtus bendrus standartus ir principus. Įsipareigojimų vykdymas ir gyvenimas pagal juos apibrėžiamas kaip bendros gerovės ir saugos užtikrinimo siekis⁸. Pasak lenkų pedagogės Jolantos Szczurkowskos, yra trys patriotinio požiūrio komponentai: kognityvinis, emocinis – vertinimo ir elgesio. Kognityvinis komponentas – tai asmens žinios, jo nuomonės apie tėvynę šaltinis. Ši nuomonė susijusi su istorija, kultūra, gamtinėmis sąlygomis arba ekonomine ir politine situacija. Antrasis patriotinio požiūrio komponentas, t. y. emocinis ir vertinimo, apima tautos ir tėvynės vertinimą ir to nulemtą emocinę reakciją į šiuos dalykus. Su patriotiniu požiūriu siejamos emocijos gali skirtis savo kryptimi, sudėtingumu ar intensyvumu. Paskutinis komponentas susijęs su elgesiu, t. y. asmens pasirengimu imtis veiksmų dėl savo tėvynės. Patriotinis požiūris gali pasireikšti įvairiai – nuo vėliavos iškėlimo valstybinių švenčių dienomis iki tarnybos kariuomenėje⁹.

Rašant apie Ukrainą, taip pat verta aptarti apibrėžimą, kuris svarbus, kalbat apie šalį, kurioje vyksta hibridinis karas. Dėl to nesunku rasti apžvalgų, kuriose teigiama, jog patriotizmas yra kažkas tarp kosmopolitizmo ir nacionalizmo – pilietis tuo pat metu gali būti ir nacionalistas, ir kosmopolitas¹⁰. Kosmopolitizmas dažnai supriešinamas su nacionalizmu, bet taip yra ne visada. Pavyzdžiui, patriotas gali manyti, kad nacionalisto tvirtai remiamas karas kenkia šaliai. Patriotizmas gali būti nacionalinio pasididžiavimo šaltinis, tačiau jis taip pat gali paskatinti padaryti kritiškas išvadas dėl tautos ar valstybės ir net sukelti gėdos jausmą dėl atitinkamos valstybės bendruomenės¹¹.

⁷ Stach Ł., Marzęcki R. (2014), „Fact or artifact? Patriotism in the life of young Poles“, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica*, no. 13, p. 245–262.

⁸ Moore M. (2009), „Is Patriotism an Associative Duty?“, *Journal of Ethics* 13 (4), p. 383–399, doi: 10.1007/s10892-009-9064-0.

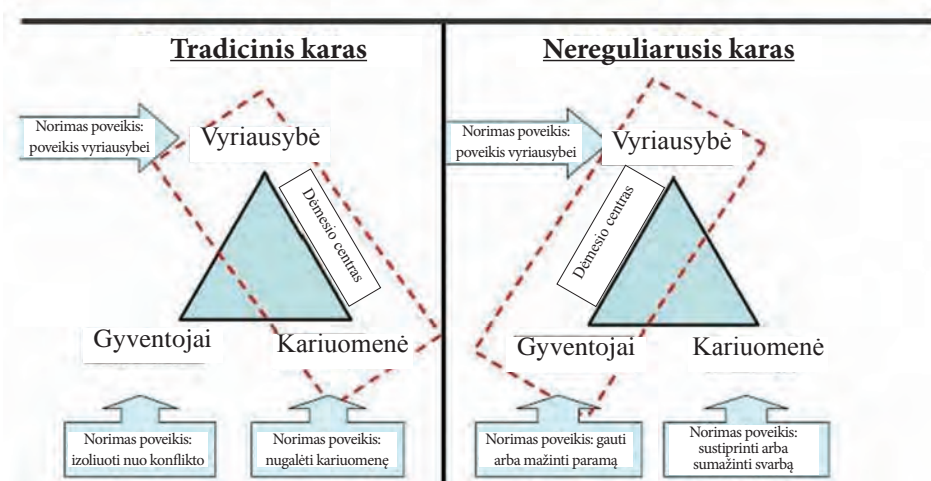
⁹ Szczurkowska J. (2016), *I am a patriot. Psychology of patriotism*, Warsaw, Poland: Difin SA, p. 92–93.

¹⁰ Bayram A. B. (2019), „Nationalist cosmopolitanism: the psychology of cosmopolitanism, national identity, and going to war for the country“, *Nations and Nationalism*, 25, p. 757–781, doi:10.1111/nana.12476.

¹¹ Audi R. (2009), „Nationalism, Patriotism, and Cosmopolitanism in an Age of Globalization“, *The Journal of Ethics*, 13, p. 365–381, doi: 10.1007/s10892-009-9068-9.

1.1. Hibridinis karas

Terminas „hibridinė veikla“, kuri paskui pavadinta „hibridiniu karu“, pirmą kartą buvo pavartotas XXI a. pradžioje. 2002 m. Viljamas J. Nemethas jį var-tojo savo darbe „Ateities karas ir Čečėnija: hibridinio karo atvejis“. Negalime kal-bėti apie hibridinį karą (konfliktą) kaip apie vienu terminu įvardijamą veiklą. Ši koncepcija yra kolektyvinė ir apima įvairius veiksmus ir veiksmus skirtinguose „frontuose“, tokiuose kaip kibernetinis karas, terorizmas, piratavimas, tarptauti-nis organizuotas nusikalstamumas ir masinio naikinimo ginklų platinimas, taip pat karas, siekiant palaužti civilių gyventojų moralę. Nikas Marano (Jūrų pėsti-ninkų korpuso pratybų ir mokymo štabas, JAV) pristatė pagrindinį paradigmos pokytį, nurodydamas tradicinio karo ir nereguliariojo karo skirtumus. Pastarojo pagrindą sudaro netiesioginių ir netradicinių metodų ir priemonių naudojimas, siekiant demoralizuoti, žlugdyti ir išsarginti priešininką, užuot nugalėjus jį tie-sioginės tradicinės karinės konfrontacijos metu. Antroje dalyje pristatomas ki-toks nereguliariojo karo operacijų, siekiant žlugdyti priešininko galią, įtaką ir valią bei įgauti gyventojų paramą, dėmesio centras (žr. 1 pav.).

1 pav. Tradicinio ir nereguliariojo karo skirtumai

Šaltinis: Nikas Marano, *Mažųjų padalinių vadovų rengimas, vykstant ilgalaikiam karui, Jūrų pėstininkų korpuso pratybų ir mokymo štabas*¹²

¹² Anton M. (2016), „Hybrid Pedagogies For Hybrid War“, *Scientific Research And Education In The Air Force*, 18, p. 509–516, doi: 10.19062/2247-3173. 2016. 18. 23.

Daugelis mokslininkų hibridinio karo koncepcijos šaltinių ieško Rusijos kariuomenės generalinio štabo viršininko generolo Valerijaus Gerasimovo parašytame straipsnyje. 2013 m. vasario mėn. jis rašė: „[L]abai pasikeitė paties karo taisyklės. Kai kuriais atvejais nekarinių metodų naudojimas, siekiant politinių ir strateginių tikslų, pasiteisino kaip kur kas veiksmingesnė priemonė nei jėgos naudojimas... Plačiai naudojamos asimetrinės priemonės gali padėti neutralizuoti priešo pranašumą. Jos apima specialiųjų operacijų pajėgų naudojimą ir vidinį pasipriešinimą nuolatinio fronto sukūrimui prieš valstybę bei propagandos priemonių poveikį, nuolat gerinamas formas ir metodus.“¹³ Nesunku atspėti, kad straipsnyje nebuvo minimi konkretūs pavadinimai, tokie kaip „Ukraina“ ar „hibridinis karas“. Vis dėlto, kaip rašė Maria Snegovaja, šis straipsnis pavertė „Gerasimovą Rusijos „hibridinio karo“ metodo veidu“. Vakarų mokslininkai dažniausiai svarsto ir sutinka su šia nuomone¹⁴. Pasak Gerasimovo, plačiai suprantamas informacinis karas yra atskiro tipo konfrontacija, karo metu vykdoma taikant informacines technines ir informacines psichologines priemones praktiškai visose valstybės veiklos srityse (kaip politika, ekonomika, diplomatija, humanitarinė ir karinė veikla)¹⁵. Latvių mokslininkas Jans Berzins pateikia hibridinio karo klausimus, pasitelkdamas Latvijos Respublikos traktuotę. Pasak jo, Rusijos Federacija pakeitė tradicinį elgesį, siejamą su ginkluotais konfliktais, pereidama prie sudėtingesnių ir visapusiškesnių operacijų. Jis pabrėžė, kad konflikto Ukrainoje metu Rusija pradėjo taikyti anksčiau patvirtintos psichologinio karo koncepcijos prielaidas, kurios turi įtakos Rusijos invazijai palankiai ir nepalankiai aplinkai, bauginimui, korupcijai, visuomenės atstovų kyšininkavimui bei plataus masto propagandai ir dezinformacijos veiklai žiniasklaidoje, įskaitant internetą. Taip buvo siekiama susilpninti Rusijai nepalankių grupių pasipriešinimą¹⁶. Sunku nesutikti, kad ši didžiulė psichologinė ir propagandos kampanija neturėjo įtakos pilietinei visuomenei, įskaitant Ukrainoje gyvenantį jaunimą, ypač kai didžioji dalis tokios veiklos buvo vykdoma internete, kuriuo dažniausiai naudojasi jaunuoliai (taip pat vertėtų pabrėžti, kad jaunuoliai, gyvenantys labiau rytiniuose Ukrainos regionuose, kur kas dažniau naudojasi „rusiška interneto dalimi“ nei jų bendraamžiai šalies vakaruose).

¹³ Gerasimov V. (2013), „The Value of Science in Anticipation“, *Military Industrial Courier*, 8(476). Retrieved from <http://www.vpk-news.ru/articles/14632>, accessed 11. 10. 2020.

¹⁴ Snegovaya M. (2015), „Putin's information warfare in Ukraine: Soviet origins of Russia's hybrid warfare“. Washington, D. C., Institute for the Study of War, p. 10.

¹⁵ Snegovaya M. (2015), Op. cit. p. 11–12; Galeotti M. (2016), *Hybrid War or Gibrindaya Voyna? Getting Russia's non-linear military challenge right*, p. 44–47.

¹⁶ Berzins, J. (2014), „Russia's New Karta Warfare In Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy“, National Defense Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research, *Policy Paper*, 2014, no. 2, 6.

1.2. Kodėl Ukraina?

Sunku pasakyti, ar Vladimiras Putinas planavo užimti Krymą prieš Euromaidaną (jei taip, greičiau, sunaikinti visą Ukrainos valstybę)¹⁷. Vis dėlto Rusijos žiniasklaidoje, akademiname ir politiniame diskurse visada figūravo „Krymo gražinimas“¹⁸. Rusijos prezidentas būtų priėmęs Ukrainą kaip vieningą klientę – valstybę, kurios ekonomika ir gynyba priklausytų nuo Rusijos (su ekstrateritorine laivyno baze Juodojoje jūroje), ir kaip sieną su NATO šalimis prie Bosforo sąsiaurio, kuri galėtų tęstis. Tačiau tai priklausė nuo to, ar Ukrainos vadovas išliktų visiškai pavaldus Maskvai. Kai toks pavaduotojas staiga susidūrė su grėsme būti pašalintam iš pareigų, Putinas suvokė trumpalaikę galimybę išspręsti Krymo klausimą ir kartu padidinti populiarumą savo šalyje ir ja pasinaudojo. Jis žinojo, kad Krymas yra natūrali karinė bazė. Šiuo metu ja naudojasi Rusijos Federacija, bet tai gali pasikeisti į valdžią Ukrainoje atėjus opozicijai. Jau 2014 m. vasario 4 d., likus dviem savaitėms iki skuboto Janukovičiaus išvykimo iš Kijevo, Putino patikėtiniai nusprendė, kad prorusišką režimą gelbėti Kijeve beprasmiška. Vis dėlto bendras chaosas sudarė galimybę manipuluoti galiojančiomis teisės procedūromis, siekiant pasirošti kelių Ukrainos teritorijų prijungimui prie Rusijos Federacijos, kas ir nutiko. Rusijos karinė agresija prieš Ukrainą yra ilgalaikis veiksnys, turintis įtakos Ukrainos politikos ir ekonomikos realijoms, kariuomenei ir visuomenei. Rusija Ukrainoje kariauja naujo tipo karą. Pagal formą tai – hibridinis karas, pagal struktūrą – asimetrinis. Naujo tipo karo pobūdis sudarė galimybę aneksuoti Krymo Autonominę Respubliką, o tada remti radikalius vietas elementus ir visišką Rusijos karių invaziją į rytinius Ukrainos regionus¹⁹. Ši neišspręsta tarptautinė konfliktinė situacija tęsiasi iki šios dienos, o jaunuoliai buvo priversti gyventi tokioje keblioje padėtyje, kuri visiškai skyrėsi nuo kitų Europos šalių bendraamžių gyvenimo. Tokiu atveju derėtų pasinaudoti ukrainiečių mokslininko Ihoro Ruzsčzenkos siūlymu hibridinį karą vadinti „naujųjų kartų karu“²⁰. Taip pat verta paminėti, kad šiuo metu Ukrainoje vykstančių konfliktų, nepaisant žinomų veiksmų, negalima tiesiog vadinti Ukrainos ir Rusijos karu. Dėl to, pasak autoriaus, būtų geriau vartoti sąvoką „hibridinis karas“. Net Ukrainos prezidentas Vladimiras Zelenskis nevar-

¹⁷ Coalson R. (2015, March 11), „News Analysis: The Plot to Seize Crimea“ Radio Free Europe Radio Liberty, <http://www.rferl.org/content/ukraine-russia-putin-plot-seize-crimea/26894212.html>, accessed 11. 10. 2020.

¹⁸ The author of the article, during his studies in Moscow in 2010, often met with the theses of academic teachers or ordinary people on the need for „return Crimea to the motherland“.

¹⁹ Horbulin V. (2015), „The hybrid war as a key tool of Russian geostrategy of revenge“, *Mirror of the week in Ukraine*, no. 2.

²⁰ Ruzsčzenko I. (2015), „The Russia-Ukraine Hybrid War: Sociological Perspective“, Kharkov, Ukraine: Tim Pabasz Grup, p. 18.

toja sąvokos „Rusijos galia“ ir mini „šią šalį“ („та сторона“)²¹. Kaip Olga Wasiuta teisingai pažymėjo, hibridinio karo prieš Ukrainą atveju yra dar viena problema – priešas nėra žinomas²². Taip pat derėtų pabrėžti, kad konfliktas vis dar egzistuoja, o veiksmai daugiausia yra nukreipti į Ukrainos piliečius, prieš juos naudojant propagandą ir psichologinį karą. Nauja karo metodika neabejotinai prisidėjo prie tokios apibrėžimo sąvokų painiavos.

Rusijos propagandos strategijos tikslas buvo sudaryti nuomonę apie Ukrainą, kaip šalį, kuri po 2013 m. revoliucijos nepajėgia egzistuoti savarankiškai. Turimomis žiniomis, gerokai prieš krizę Ukrainoje, 2008 m. balandžio mėn., Bukarešte vykusio NATO viršūnių susitikime Vladimiras Putinas tvirtino, kad „Ukraina net nėra valstybė! Kas yra Ukraina? Dalis jos teritorijos yra Rytų Europoje, o kita dalis, didelė dalis, yra mūsų dovanota!“ Savo 2014 m. kovo 18 d. kalboje, skirtoje Krymo aneksijai, Putinas pareiškė, kad rusai ir ukrainiečiai „yra viena tauta. Kijevas yra Rusijos didmiesčių tėvas. Kijevo Rusia yra mūsų bendros šaknys ir mes negalime gyventi vieni be kitų“. Nuo tada Putinas daug kartų kartojo panašius teiginius. 2020 m. vasario mėn., duodamas interviu, jis dar kartą pareiškė, kad ukrainiečiai ir rusai „yra viena ir ta pati tauta“, ir netiesiogiai leido suprasti, kad Ukrainos nacionalinė tapatybė susiformavo kaip užsienio kišimosi rezultatas. Panašiai tuometis Rusijos ministras pirmininkas Dmitrijus Medvedevas 2016 m. balandžio mėn. sumišusiam komunistų partijos aparato darbuotojui pasakė, kad Ukraina „nebuvo jokia valstybė“ nei prieš 2014 m. krizę, nei po jos²³. Tokiomis kabomis buvo siekiama parodyti, kad Ukraina yra istoriškai atsitiktinai sukurta šalis, o jos piliečiai turėtų paklusti Maskvos politikai ir neprieštarauti jos valiai. Taip, be kita ko, buvo siekiama slopinti jaunuolių patriotinius jausmus, jei šie norėtų ginti savo tėvynę per antiteroristinę operaciją (ATO). Be to, studentai yra provakarietišku socialinių revoliucijų ir pokyčių šalyje varomoji jėga praktiškai nuo pat Ukrainos nepriklausomybės paskelbimo 1991 m.²⁴ Bendros kultūros ir istorijos akcentas taip pat turėjo sutrikdyti jaunuolius ir išugdyti Vakarų (įskaitant Vakarų Ukrainą) kaip Rusijos priešą sampratą. Šios psichologinės propagandos

²¹ Sereda S., Kholodov P. (2020, July 15) „That country“. Why does Zelensky avoid mentioning Russia when talking about the war in Donbass?, Radio Svoboda, <https://www.radiosvoboda.org/a/30728032.html>, accessed 11. 10. 2020.

²² Wasiuta O. (2016), „The genesis of the concept and change of approach to hybrid war in the Western political and military discourse“, *Przegląd Geopolityczny*, 17, pp. 26–40.

²³ Düben B. (2020, July 1), „There is no Ukraine“: Fact-Checking the Kremlin's Version of Ukrainian History“, <https://blogs.lse.ac.uk/lseih/2020/07/01/there-is-no-ukraine-fact-checking-the-kremlins-version-of-ukrainian-history/>, accessed 11. 10. 2020.

²⁴ Kamionka M. (2019), „Revolutionary patterns of behavior of Ukrainian youth student on the example of the Sumy «Revolution on the grass» in 2004“, in: Y. Kuzmenko, M. Kamionka, *Problems of European integration and democracy in awareness of Ukrainian and Polish youth*, Nizhyn 2019, pp. 80–92.

operacijos naudojamos, siekiant pakeisti ar tam tikra kryptimi paveikti oponentų sąmoningumą. Rusijos tikslas – formuoti tokį oponento suvokimą, kokio tikimasi. Plačiąja prasme psichologinės operacijos apibrėžiamos kaip planuotas komunikacijų naudojimas, siekiant paveikti konkrečios žmonių grupės (ypač jaunuolių) požiūrį ir elgesį. Jas sudaro politiniai, ideologiniai ir kariniai veiksmai, orientuoti į konkrečios tikslinės grupės elgesį ir požiūrį. Tokios operacijos tikslas – formuoti oponento sąmonę ir konceptualią aplinką taip, kad joje būtų palankiai vertinami agresoriaus tikslai²⁵. Hibridinis karas nepakeičia karo pobūdžio. Hibridinio karo, kaip ir bet kokios kitos formos kare, centre išlieka smurtas, o jo tikslas yra tas pats, kaip ir bet kokio kito karo, – išnaudoti grėsmę arba naudoti organizuotą smurtą, siekiant įgyti fizinių ar psichologinių pranašumų prieš oponentą²⁶.

Apibendrinamas Stephenas Nathansonas apibūdina patriotizmą kaip ypatingą meilę, apimančią asmeninį susitapatinimą, ypatingai rūpinantis šalies gerove, ir pasirengimą aukotis dėl jos gėrio²⁷. Patriotizmas (ypač jaunosios kartos, kuri dažnai yra šauktinių į karo tarnybą amžiaus) yra mažiausiai dviejų hibridinio konflikto komponentų taikiny. Pirmojo – propagandos, kuri apibrėžiama kaip „bet kokia komunikacijų forma, palaikanti nacionalinius tikslus, kuriais siekiama paveikti bet kurios grupės nuomonę, emocijas, požiūrį ar elgesį, siekiant tiesiogiai arba netiesiogiai padėti organizatoriui“²⁸. Anot Philipo Tayloro, „tai yra sąmoningi, metodiniai ir planuoti sprendimai, siekiant taikyti įtikinėjimo metodiką, skirtą konkrečioms tikslams pasiekti, ir taip padėti proceso organizatoriams“²⁹. Antrasis komponentas – psichologinės operacijos, kurios yra planuotos ir skirtos parinktos informacijos ir rodiklių perteikimui užsienio auditorijai, taip siekiant paveikti jos emocijas, motyvus, objektyvų samprotavimą ir galiausiai užsienio vyriausybių, organizacijų, grupių ir asmenų elgesį. Psichologinių operacijų tikslas – skatinti arba stiprinti iniciatoriaus tikslams palankų užsienio subjektų požiūrį ir elgesį. Įdomu tai, kad kai kurie mokslininkai net sieja Rusijos televizijos skleidžiamą propagandą su separatistų vykdomų ukrainiečių užimamų pozicijų apšaudymų dažnumu³⁰.

²⁵ Shleifer R. (2011), „Perspectives of Psychological Operations (PSYOP) in Contemporary Conflicts“, Essays in *Winning Hearts and Minds*, Sussex: Sussex Academic Press, p. 145.

²⁶ Wither J. (2016), „Making Sense of Hybrid Warfare“, *Connections: The Quarterly Journal*. 15, pp. 73–87. 10.11610/Connections. 15.2.06.

²⁷ Nathanson S. (1993), *Patriotism, Morality, and Peace*, Lanham: Rowman & Littlefield, pp. 34–35.

²⁸ NATO Military Public Affairs Policy (2011), MC 0457/2, February, <https://www.nato.int/ims/docu/mil-pol-pub-affairs-en.pdf>, accessed 12. 10. 2020, p. 32.

²⁹ Taylor P. M. (1995), *Munitions of the Mind. A history of propaganda from the ancient world to the present era*, Manchester and New York: Manchester University Press.

³⁰ Yuskiv B. (2017), „The role of media propaganda in the hybrid war“, *Actual problems of international relations*, 27-43. 10.17721/apmv. 2017.132.0.27-43.

2. Mokslinio tyrimo metodika

Patriotizmo lygio ir kitiems duomenims nagrinėti naudoti du metodai. Pirmasis, pritaikytas Ukrainos studentų apklausai (apklausoje dalyvavo 17–24 metų jaunimas), buvo individualių nuodugnių pokalbių (NP) metodas, klasikinio kokybinio metodo pavyzdys. Pokalbiuose dalyvavo 16 studentų iš įvairių Ukrainos regionų³¹, kurie yra akademiniai centrai, įsikūrę Užhorode (Pietvakarių Ukrainoje), Lvoje (Vakarų Ukrainoje), Nižyne (Šiaurės Ukrainoje), Perejeslave (Vidurio Ukrainoje), Sumuose (Šiaurės Rytų Ukrainoje) ir sostinėje – Kijeve. Nuodugniems pokalbiams studentai buvo atrenkami atsitiktinai iš socialiai aktyviausių pasirinkto akademinio centro studentų. Antrasis buvo kiekybinių tyrimų metodas – studentų (dieninio skyriaus) apklausa auditorijose pasirinktuose Ukrainos universitetuose. Anketinės apklausos būdu atliekamo tyrimo imtį sudarė 1043 respondentai iš Ukrainos. Buvo taikoma sąmoninga atsitiktinė atranka. Atsitiktinės atrankos etape buvo atliekama daugiapakopė atranka. Šiuo tikslu buvo naudojamos iš anksto apibrėžtos grupės. Keturiolika universitetų buvo atrinkta tikslingai, taip siekiant užtikrinti palyginti aukšto lygio imties teritorinę diferenciaciją. Tuo pačiu metu atsitiktinės atrankos etape pirmo laipsnio imties vienetai buvo fakultetai, antro laipsnio – institutai, trečio laipsnio – studijų sritys, ketvirto laipsnio – studentų klasės. Kokybinio tyrimo anketą sudarė 86 klausimai ir metrika, o tyrimas buvo atliekamas nuo antros 2017 m. pusės iki 2018 m. pabaigos Charkove, Nižyne, Chersone, Černivciuose, Kijeve, Dniepre, Hluchive, Poltavoje, Sumuose, Lvoje, Odesoje, Perejeslave, Užhorode ir Vyncoje. Verta paminėti, kad tyrimas nebuvo atliekamas Krymo teritorijoje ir Rytų Ukrainoje, kurios nepavaldžios centrinėms valdžios institucijoms.

Straipsnyje siekiama aprašyti studentų požiūrį į patriotizmą hibridinio karo laikotarpiu (derėtų pabrėžti, kad karas tebevyksta, propaganda internete skleidžiama kur kas intensyviau). Atliekant statistinę analizę ir rengiant straipsnį, buvo siekiama patikrinti šią tyrimo hipotezę:

H1: jaunuoliai laiko save patriotais, nepaisydami išorinių hibridinių veikslių įtakos ir bendros situacijos Ukrainoje.

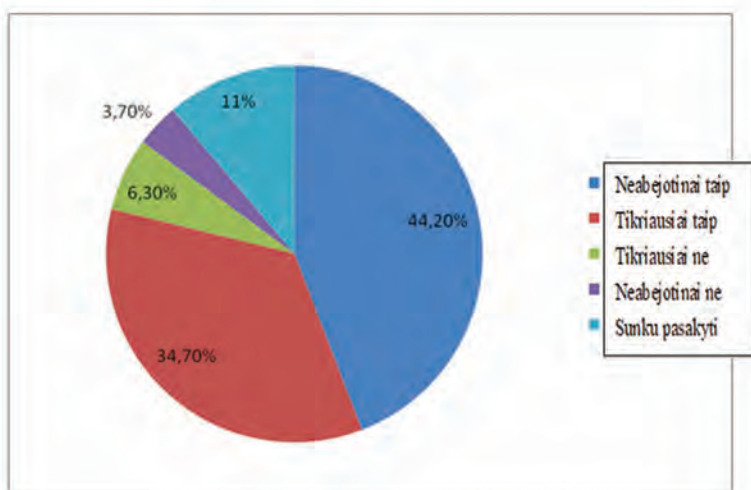
3. Rezultatai

Teiraudamasis studentų apie patriotizmą, autorius nesusitelkė vien tik į tiesioginį klausimą – ar jie yra patriotai, bet pateikė plačią klausimų grupę, pa-

³¹ Įvairūs tyrėjai taiko skirtingus Ukrainos skirstymo į regionus variantus.

dėsiančią nustatyti visus įmanomus kintamuosius³². Straipsnyje autorius naudoja tik dalį didelio duomenų kiekio, surinkto vykdant Lenkijos Nacionalinio mokslo centro finansuojamą projektą (dotacijos Nr. 2016/23/D/HS5/00902).

Įdomu tai, kad pirmasis atsakymas jau galėtų parodyti apklausoje dalyvaujančio jaunimo požiūrį aptariama tema. Taigi, 2 pav. parodyta, kad daugiau nei 78 % respondentų didžiuojasi, būdami ukrainiečiais. Apie 10 % respondentų buvo priešingos nuomonės; 11 % studentų negalėjo atsakyti į šį klausimą. Šiuo metu vertėtų paminėti, kad tyrimo metu atlikta apklausa buvo atliekama rusakalbių gyvenamuose regionuose, tokiuose kaip Odesa ar Chersonas (šalies pietuose), taip pat tuose regionuose, kurie yra 10 km atstumu nuo Rusijos Federacijos sienos, tokiuose kaip Hluchivas (Sumų srityje, šalies šiaurės rytuose). Atsižvelgiant į minėtąjį užsitęsusių hibridinį karą dėl jaunų ukrainiečių „protų ir sielų“, šis rezultatas rodo, kad studentai Ukrainoje didžiuojasi būdami savo šalies piliečiais.

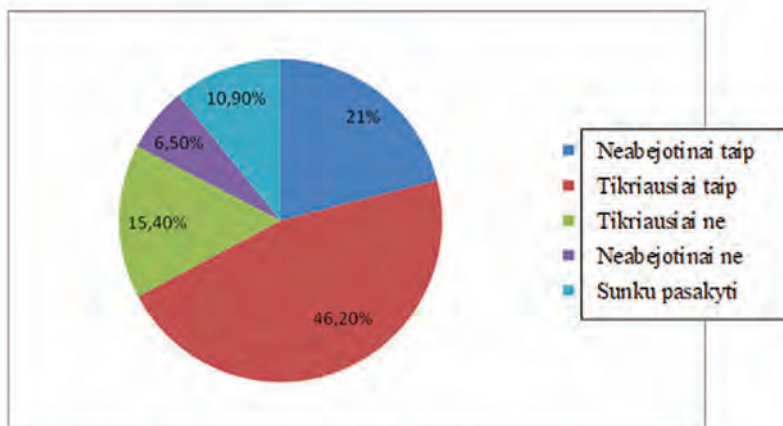
2 pav. Ar didžiuojatės būdamas(-a) ukrainiečiu(-te)?

Šaltinis: autoriaus tyrimas

Studentų taip pat buvo teirujamasi, ar jie laiko save patriotais (3 pav.). „Neabejotinai“ ir „tikriausiai taip“ atsakė 67,2 % respondentų (21 % studentų atsakymai buvo ryžtingi), palyginti su 15,4 % jaunuolių, kurie atsakė „tikriausiai ne“, o 6,5 % atsakė neigiamai. Kaip ir uždavus ankstesnį klausimą, maždaug

³² Atlikdamas kokybinius tyrimus, autorius pateikė klausimus: Ką jums reiškia patriotizmas? Ar manote, kad jaunimas Ukrainoje yra patriotiškas? Kaip vertinate jų patriotizmą? Jei vaizduotumėte tikrą patriotą, kaip jį apibūdintumėte? Ar manote, kad patriotizmas visada reikalauja kažkokios aukos?

11 % žmonių į jį neatsakė. Galime daryti išvadą, kad galbūt 11 % respondentų patriotizmo tema nedomina ir jie neturi apie tai tvirtos nuomonės.

3 pav. Ar laikote save patriotu (-e)?

Šaltinis: autoriaus tyrimas

Atliekant kokybinį tyrimą studentų taip pat buvo klausama, ką jiems reiškia patriotizmas ir kas, jų manymu, yra patriotas. Šios žinios išplėš anksčiau gautus kiekybinio tyrimo rezultatus. Pokalbių su studentais metu patvirtinti kiekybinio tyrimo rezultatai. Dažnai nurodoma, kad apklausoje dalyvavę studentai jaučia gana stiprius patriotinius jausmus.

Mano manymu, patriotas yra žmogus, kuriam šalies interesai svarbesni už jo paties interesus. Ar esu labai patriotiškas? Tai priklauso nuo to, su kuo lyginsime. Na, ar laikau save patriotizmo pavyzdžiu, tuomet – tikrai ne (1 studentas iš Lvovo).

Patriotas yra asmuo, kuriam patinka jo šalis, žemė, ir tai nepriklauso nuo to, kokią religiją toks žmogus išpažįsta, svarbiausia yra mėgti vietą, kurioje gimei. Jaučiuosi esąs patriotas, nes man patinka mano valstybė ir aš čia jaučiuosi gerai (1 studentas iš Užhoro).

Patriotizmas yra tada, kai žmogui labai patinka jo šalis ir jis daro viską tam, kad ji būtų stipri bei neatsiliktų nuo kitų išsivysčiusių šalių. Galiu save vadinti patriotu (4 studentas iš Nižyno).

Yra ir stebinančios informacijos, pavyzdžiui, nuomonė, kad patriotizmas išgelbėjo Ukrainą (tikriausiai karo Rytuose kontekste). Derėtų atkreipti dėmesį, kad jaunuoliai pripažįsta teigiamą patriotizmo poveikį visuomenei. Be to, nors viena iš hibridinio karo dalių yra patriotinių jausmų ir moralinių vertybių slopinimas, didžiojoje šalies teritorijoje ji nebuvo sėkminga.

Man patriotas yra žmogus, kuris ne tik myli savo šalį, bet ir bando kažką pakeisti savo šalyje, nori pagerinti gyvenimo sąlygas. Jaučiu, kad esu patriotas. Manau, kad jei kalbos apie patriotizmą dabar nebūtų populiarios, abejoju, ar šiandien Ukraina būtų nepriklausoma valstybė (1 studentas iš Sumų).

Apklausoje dalyvavęs studentas iš Kijevo taip pat pastebėjo, kad pilietinė visuomenė susiformavo Ukrainoje tik po 2013 m. įvykusios Orumo revoliucijos (Euromaidano). Pilietinė visuomenė ir savanorių judėjimas 2014 m. hibridinio karo pradiniam etape kaip tik tapo šalies gynybos stuburu. Tuo pat metu gynybos pagrindą sudarė savanoriai kariai ir savanoriai fronte. Taip pat verta pabrėžti, kad jis rėmėsi konservatyvia patriotizmo koncepcija – kova už savo šalį.

Žinoma, kad jaučiuosi kaip patriotas. Jei kalbėsime apie pilietinį patriotizmą, jis yra įmanomas tik šalyje, kurioje pilietinė visuomenė jau yra susiformavusi. Ukraina dar tik pradeda formuotis. Tik Orumo revoliucija pradėjo šį pilietinio sąmoningumo formavimo etapą ir negaliu pasakyti, ką žodis „pilietis“ reiškia man. Pavyzdžiui, mūsų tėvų pasaulio samprata yra visiškai kitokia. Nepaisant to, trumpai tariant, patriotizmas yra meilė savo šaliai ir noras už ją kovoti (2 studentas iš Kijevo).

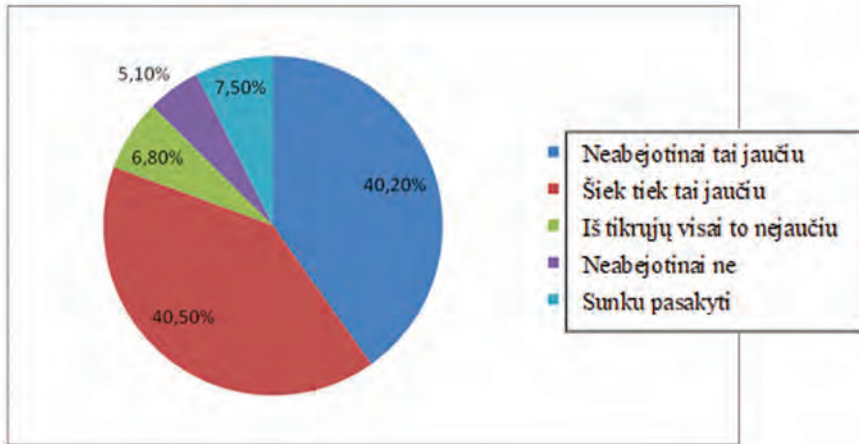
Studentai iš Nižyno (2) ir Perejeslavo (3) savo kalboje minėjo diskusijas, supriešinančias patriotizmą ir nacionalizmą, kurios vyko ne tik šalyje, bet ir trečiojoje šalyse³³. Jie nori parodyti, kad Ukrainos patriotai nėra nacionalistai, o tai yra savigny, kurią skatina prieš Ukrainą nukreipta propaganda: teigiama, kad naciai kilo iš patriotų, o tai turėtų paveikti rusakalbius gyventojus. Antroje pareiškimo dalyje susitelkiama į kitą propagandos rezultatą, t. y. Ukrainos nacionalistų sukurtą Didžiąją Ukrainą. Vis dėlto iš studentų pareiškimų aišku, kad, jų manymu, Ukrainos patriotai laiko save demokratišką Vakarų dalimi.

Taip, apie tai reikia kalbėti, nes patriotizmas nėra nei nacionalizmas, nei nacizmas. Patriotizmo klausimas yra ypač aktualus tokioje šalyje kaip mūsų, kurioje vyksta karas. Yra žinoma, kad patriotizmas nėra tokia radikali politinė jėga. Net Ukrainos patriotai laikosi kai kurių visuotinių Europos vertybių ir orientuojasi į vėlesnį susijungimą su Vakarais (2 studentas iš Nižyno).

Taip pat padaugėjo nacionalistinių judėjimų ir reikia suprasti, kad patriotai yra ne tik nacionalistai. Vis dėlto po 2014 m. Maidano įvykių galime pastebėti patriotų skaičiaus didėjimo tendencijas (3 studentas iš Perejeslavo).

4 pav. taip pat patvirtina anksčiau tyrimo metu gautą informaciją. 40,2 % respondentų myli savo tėvynę; panašus jų skaičius (40,5 %) ją šiek tiek myli. Tik maždaug 12 % (šiek tiek ir neabejotinai) nieko nejaučia Ukrainai. Kita vertus, neapsisprendusiųjų skaičius sumažėjo iki 7,5 %, t. y. tų studentų, kurie nesijaučia patriotais, tačiau myli savo šalį.

³³ Nationalists staged riots near the building of the Verkhovna Rada (2014, October 14). Retrieved from www.actualcomment.ru/natsionalisty_ustroili_besporyadki_u_zdaniya_verkhovnoy_rady.html, accessed 11. 10. 2020.

4 pav. Kai kurie žmonės bando apibrėžti patriotizmo sąvoką kaip „meilę gimtinei“. Ar labai stipriai jaučiate meilę Ukrainai?

Šaltinis: autoriaus tyrimas

Daugiau nei 80 % apklausoje dalyvavusių studentų myli savo šalį. Dabar būtų logiška aptarti, ką jiems reiškia gimtinė. Dauguma apklausoje dalyvavusio jaunimo ją siejo su vieta, kurioje užaugo ir kuriai jaučia asmeninius jausmus.

Šeimos žemė, kurioje aš užaugau. Tai vieta, į kurią sugrįžęs jaučiuosi visiškai kitaip, jaučiuosi kaip namuose. Žinau, kad čia jaučiuosi patogiausiai (1 studentas iš Lvovo).

Tėvynė yra vieta, kurioje gimei, vieta, kurioje užaugai, kuri tau suteikė gyvenimą, tai vieta, į kurią norisi sugrįžti, nepaisant visų kliūčių, norisi mylėti šią vietą ir norisi ją pakeisti į gera (1 studentas iš Sumų).

Gimtinė yra Tavo žemė. Tai žemė, kurioje gimei, kiekvienas tai suvokia skirtingai, kai kam tai yra šilto pieno skonis, kitam tai yra maistas, bet tai yra kažkas Tavo, kur prabėgo Tavo vaikystė (1 studentas iš Perejeslavo).

Vis dėlto vienas iš apklausoje dalyvavusių studentų nesusiejo gimtinės su gimimo vieta. Jis ją susiejo su vieta, kurioje žmogus jaučiasi gerai. Koks yra modernistinis požiūris į patriotizmą?

Tėvynė yra vieta, kurioje jautiesi patogiai. Be to, ji nepriklauso nuo vietos, kurioje gimei (3 studentas iš Perejeslavo).

Kita vertus, studentai iš Nižyno aiškiai įsitikinę, kad jų tėvynė yra tik Ukraina. Savo pareiškimuose jie pabrėžia, kad tik vieta, iš kurios esi kilęs (kurioje gimei), gali būti laikoma tėvyne.

Man Tėvynė asocijuojasi su miestu, kuriame gyvenu, bet daugelis žmonių Tėvyne vadina Ukrainą. Jei esate tikras patriotas, turėtumėte omenyje Ukrainą (4 studentas iš Nižyno).

Tėvynė yra Ukraina ir visų ukrainiečių galvose tai yra nacionalinė frazė. Mes iš karto tapatiname Tėvynę su Ukraina. Šalis, kuri gali būti Tėvyne ir tiems, kurie iš jos išvyko.

Žodis „Tėvynė“ yra kilęs iš žodžio „tėvas“. Tai reiškia, kad tai yra vieta, iš kurios Tavo šeima yra kilusi, Tavo šaknys. Kiekvienam ukrainiečiui Tėvynė yra Ukraina (6 studentas iš Nižyno).

Studentas iš Kijevo neabejotinai pateikė įdomiausią atsakymą. Jis pabrėžė, kad jam svarbi yra šalies kultūra, o ne religija. Vis dėlto įdomu tai, kad jis pripažino, jog Rytų Ukrainos piliečiai taip pat yra ukrainiečiai, kaip ir jis pats. Tai jam patvirtino konfliktas šalies Rytuose. Tai stebina, tačiau tai galima susieti su tuo, jog po konflikto šalies rytuose Vakarų ir Vidurio regionų gyventojai pastebėjo, kad regionai išliko ištikimi, nepaisydami jiems skirtos propagandos įtakos ir atskyrimo jėga, vykstant hibridiniam karui.

Man Tėvynė yra mano šalis. Šiandien tai yra lojalumas tai sienomis apibrėžtai vietai, kurioje gimiau. Tai lojalumas Ukrainai ir jos kultūrai. Jis yra siejamas su tauta. Kalbėdamas apie lojalumą kultūrai, turėjau omenyje lojalumą bendrai nacionalinei kultūrai, o ne regioninei kultūrai, nes dabar ribos tarp regioninės kultūros yra labai susiliejusios, ypač po Orumo revoliucijos. Mes jautėmės taip pat, kaip ir tie patys Rytuose gyvenantys ukrainiečiai, net jei jie kalba rusiškai. Kai jie žuvo už Ukrainą, net su „rusiškais žodžiais lūpose“, tai privertė apmąstyti šį dalyką. Tėvynė bendrame Rytų ir Vakarų civilizacijų kontekste. Šiame kontekste labiau jaučiuosi priklausęs Vakarų Europos civilizacijai (1 studentas iš Kijevo).

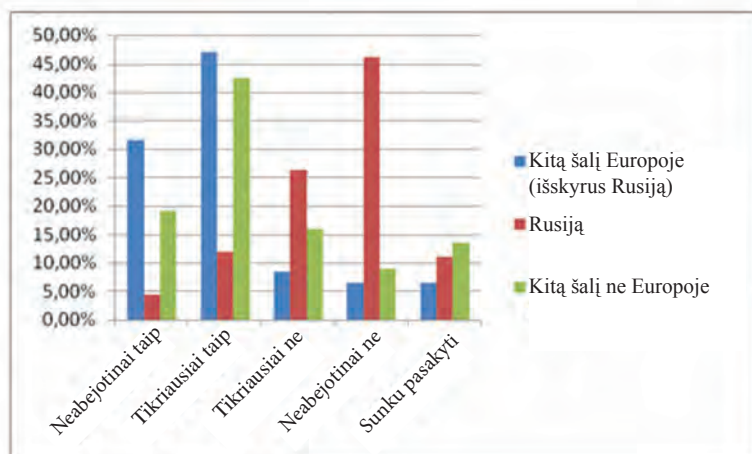
1 lentelėje pateikiami studentų atsakymai į klausimą apie pasitenkinimą gyvenimu Ukrainoje, kurie šiek tiek skiriasi. Tik 24,1 % studentų yra patenkinti, kad gyvena Ukrainoje, 34,4 % respondentų iš dalies patenkinti. Su tuo šiek tiek nesutinka 18,4 % respondentų, o 7,6 % respondentų su tuo griežtai nesutinka. Rezultatai rodo, kad, nors daugiau nei 80 % studentų myli savo šalį, tik maždaug 55 % jų nori joje gyventi. Tik nedidelė jaunimo dalis patenkinta savo gyvenimu, o neabejotinai patenkinti juo yra tik 14,9 % respondentų, palyginti su 34,4 % tų, kurie yra iš dalies patenkinti (bendrai jie sudaro 49,3 %). 38,7 % studentų nepatenkinti, o 11,9 % respondentų negalėjo atsakyti į šį klausimą. Vis dėlto daugiau nei pusė Ukrainos jaunimo nėra patenkinti savo gyvenimu studijų etape. Paprastai šis etapas laikomas geriausiu gyvenime. Tokie duomenys kelia nerimą, nes tai gali turėti neigiamos įtakos jaunimo moralei. Vis dėlto guodžia tai, jog daugiau nei 70 % jaunuolių mano, kad jų ateitis bus geresnė.

1 lentelė. Kiek sutinkate su šiais teiginiais?

		N %
Esu laimingas, kad gyvenu Ukrainoje	Visiškai sutinku	24,1 %
	Šiek tiek sutinku	34,4 %
	Šiek tiek nesutinku	18,4 %
	Visiškai nesutinku	7,6 %
	Sunku pasakyti	15,5 %
Esu patenkintas savo gyvenimu	Visiškai sutinku	14,9 %
	Šiek tiek sutinku	34,4 %
	Šiek tiek nesutinku	27,4 %
	Visiškai nesutinku	11,3 %
	Sunku pasakyti	11,9 %
Į ateitį žvelgiu su viltimi	Visiškai sutinku	39,9 %
	Šiek tiek sutinku	32,9 %
	Šiek tiek nesutinku	11,1 %
	Visiškai nesutinku	6,4 %
	Sunku pasakyti	9,8 %

Šaltinis: autoriaus tyrimas

Beveik 80 % apklausos dalyvių pareiškė pasirengę keliauti į kitas Europos šalis (išskyrus Rusiją), siekdami pagerinti savo gyvenimo sąlygas, o tai savaime svarbu analizuojamų duomenų kontekste. Visiškai kitokios nuotaikos siejamos su siūlymu vykti į Rusiją, nes bet kokios bendradarbiavimo su ja formos buvo nurodomos kaip nepatriotinio požiūrio pavyzdys. Rezultatai aiškiai rodo, kad jaunuoliai, nors ir yra patriotiški, nenorėtų laukti pokyčių, kuriais tiki, ir verčiau tuojau pat išvyktų iš savo tėvynės.

5 pav. Jei pavyktų rasti viliojantį darbą ir pagerinti savo gyvenimo sąlygas, ar persikeltumėte į...?

Šaltinis: autoriaus tyrimas

Iš studentų atsakymų matome, kad ne visų požiūris į bendraamžius, išvykstančius į užsienį, yra teigiamas. Pasak jų, jaunimo patriotizmo lygis mažėja dėl emigracijos, be to, jaunuoliai negrąžina „skolos“ savo valstybei (pavyzdžiui, už išsilavinimą).

Daugelis žmonių išvyksta į užsienį ir sako, kad Ukrainoje yra baisu, jie nemano, kad yra kažką skolingi savo Tėvynei. Tokia jaunuolių grupė nėra patriotai. Studento gyvenime minimalus reikalavimas yra mokėti ukrainiečių kalbą, lankyti visas paskaitas universitete ir nedirbti, pavyzdžiui, padavėju, siekiant užsidirbi pinigų. Toks žmogus turi „kompensuoti“ pinigus, kuriuos valstybė į jį investuoja, tai yra, baigęs mokslus, dirbti Ukrainoje, pavyzdžiui, rengti projektus ir juose dalyvauti (1 studentas iš Sumų).

Patriotizmas? Net negaliu jo vertinti, nes mūsų jaunimas išvyksta iš šalies, dabar yra gerokai mažiau jaunų žmonių, jų skaičius mažėja, jie išvyksta dirbti į užsienį. Manau, kad patriotizmo lygis gerokai sumažėjo (1 studentas iš Nižyno).

Kai kurie žmonės yra pasirengę išvykti iš Ukrainos, o tai nėra patriotizmas (2 studentas iš Sumų).

Studentai taip pat tiesiogiai nurodo tebesitęsiantį konfliktą ir visuomenės susiskaldymą Ukrainoje po 2013 m. Paradoksalu, bet, nepaisant to, jie taip pat nurodo, kad Euromaidanas suvienijo visuomenę.

Neseniai susikūrė tokie „subjektai“ kaip DLR, LLR, Novorosija, ir žmonių nuomonės šia tema išsiskiria. Vis dėlto apskritai nesakyčiau, kad susiskaldymas yra gerokai didesnis, priešingai – po Maidano įvykių ir Krymo aneksijos žmonės susivienijo, jie bandė surasti bendrą ryšio tašką (1 studentas iš Perejaslavo).

Vis dėlto studentai įžvelgia Ukrainoje vis dar egzistuojančias silpnąsias vietas, tokias kaip korupcija, kyšininkavimas ir žemo lygio politinis elitas. Galime suprasti, kad studentas iš Vakarų Ukrainos net tarp savo draugų mato žmonių, kurie kariavo dėl pinigų. Kita vertus, studentas iš Vidurio Ukrainos primeta kaltę dėl susidariusios situacijos šalį nuo nepriklausomybės paskelbimo valdančiam elitui.

Daugelis niekuo nesidomi. Pavyzdžiui, turiu draugų, kurie išėjo į karą, manydami, kad tai jų pareiga, kad jie yra šalies patriotai ir nori už ją kovoti, kiti išėjo į karą, nes dabar armijoje gerai moka ir taip galima užsidirbti papildomų pinigų (1 studentas iš Užhorodo).

Ukrainos atveju reikia kalbėti apie patriotizmą. Jei mūsų politikai būtų pradėję kalbėti apie patriotizmą dar 1992 m. ir pabrėžę, kad mes esame nepriklausoma valstybė, nesvarbu, kad ir kokia kalba kalbėtume, galbūt dabar karo ir nebūtų (4 studentas iš Nižyno).

Naujausi pareiškimai aiškiai rodo, kad hibridinio karo strategija, kuria buvo siekiama palaužti tautos dviasią, buvo nesėkminga, bent jau vertinant jaunąją ukrainiečių kartą.

Man patriotizmas yra kažkas, kas dabar palaiko Ukrainos vienybę, nes be patriotizmo ATO būtų nesėkminga³⁴. O galbūt jos net nebūtų, patriotizmas padeda mums kovoti už savo šalį (5 studentas iš Nižyno).

³⁴ ATO- Anti-Terrorist Operation run by Ukraine in the occupied territories.

Susiskaldymą lėmė tai, kad žmonės suskirstė šalį į dešiniąją ir kairiąją Ukrainos pusę; anksčiau toks skirstymas buvo ryškesnis. Taip, tai taip pat priklauso nuo situacijos. Jei kabėsime apie situaciją Rytuose, žmonės eina į karą, genami patriotizmo jausmo, jie nori ginti savo vaikus, jie nori, kad žmonės kasdien galėtų mėgautis gyvenimu, užuot baiminęsi, kad gali žūti. Be to, tai yra atsidavimas žemei, kurioje jie užaugo, ir patriotizmo jausmas (2 studentas iš Sumų).

Išvados

Rumunų mokslininkas Cătălinas Alinas Costea savo pranešime „Rusijos hibridinis karas Ukrainoje (2014–2018)“ rašė, kad Rusijos Federacijos pradėtas hibridinis karas sukėlė didelių problemų Ukrainai, kuri buvo nepasiruošusi tokio pobūdžio situacijai, bet sėkmingai prie jos prisitaikė ir kovoja su hibridinėmis grėsmėmis. Konfliktas sustiprino Ukrainos valstybę, jos institucijas, kurios prisitaikė prie kovos, vykstant hibridiniam karui³⁵. Šiame straipsnyje pristatomi tyrimo rezultatai taip pat rodo, kad hibridinis konfliktas sustiprino ne tik valstybės institutus, bet ir visuomenę, nes daug jaunuolių jaučiasi esą patriotai (apie 67 %) ir didžiuojasi savo šalimi (daugiau nei 78 %). Nors dauguma jų myli Ukrainą (daugiau nei 80 %), kita vertus, nori vykti į užsienį, jei taip galėtų užsitikrinti geresnes gyvenimo sąlygas, tik apie 55 % respondentų yra patenkinti gyvenimu šalyje. Ukrainos studentų dvasia nepalūžo, nepaisant tebevykstančio hibridinio karo ir atakų, nukreiptų į nacionalinio pasididžiavimo jausmą. Taigi buvo patvirtinta hipotezė, kad, nepaisant intensyvesnių išorinių (taip pat ir vidinių) propagandos atakų, studijuojantis jaunimas Ukrainoje yra patriotiškas. Tyrimo metu jie pabrėžė, kad konfliktas Rytuose padėjo jiems suprasti, jog visi žmonės, išgyvenantys šiuos sunkius laikus, yra ukrainiečiai, nesvarbu, kokia kalba kalba ir iš kurio regiono yra kilę. 2013 m. (Euromaidanas) ir 2014 m. (karo šalies Rytuose pradžia) įvykiai paskatino jaunosios kartos „steigiamojo mito“ sukūrimą, kuris tikriausiai daugelį metų išliks jaunuolių patriotinių jausmų pagrindu (jie pasakos istorijas apie šį laikotarpį jaunesniems draugams ar savo vaikams). Guodžia tai, kad nėra esminių skirtumų tarp atsakymų, kuriuos pateikė iš skirtingų šalies dalių kilę studentai. Patys studentai pabrėžia, kad Maidanas ir karas padėjo ištrinti jų skirtumus. Nepaisant to, negalima pamiršti, kad jie vis tik suvokia, jog jų gyvenimo sąlygos yra prastesnės nei kitose šalyse gyvenančių jų bendraamžių, tačiau yra pasirengę aukotis dėl būsimų kartų, o į ateitį žvelgia su viltimi, kad jų situacija

³⁵ Costea C. (2019), *SETA Report: Russia's Hybrid War In Ukraine (2014-2018)*, retrieved from <https://setav.org/en/assets/uploads/2019/12/R147En.pdf>, accessed 11. 10. 2020.

pagerės (daugiau nei 72 % respondentų). Vis dėlto visuomenė negali pamiršti 7 % užgrobtos Ukrainos teritorijos, nuo tada žuvo daugiau nei 10 000 žmonių (įskaitant daugelį aptartoje apklausoje dalyvavusio jaunimo bendraamžių)³⁶. Taigi, tai buvo nemaža Ukrainos auka, siekiant pakloti savo tapatybės pamatus būsimoms kartoms.

2020 m. rugsėjis

³⁶Talmazan Y. (2019. Feb. 20), „Maidan massacre anniversary: Ukraine remembers bloody day of protests, NBC“, <https://www.nbcnews.com/news/world/maidan-massacre-anniversary-ukraine-remembers-bloody-day-protests-n973156>, accessed 11. 10. 2020.